

Předpokládaný výskyt starobyklých pařezin podle koeficientu PARL

Specializovaná mapa s odborným obsahem

Autoři: prof. Dr. Ing. Petr Maděra, Ing. Martin Machala, doc. Ing. Antonín Buček, CSc.,
Ing. Michal Friedl

*Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie, Lesnická a dřevařská fakulta,
Mendelova univerzita v Brně, Zemědělská 3, 613 00 Brno*

Průvodní zpráva

I) Cíl výsledku

Cílem zpracování mapy je souhrnně zobrazit rozdíly v přírodních, historických a současných předpokladech výskytu starobyklých pařezin ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností (ORP) pomocí hodnot autory vytvořeného koeficientu PARL.

Mapa vznikla v rámci řešení projektu Starobylé výmladkové lesy, jejich význam a udržitelnost v kulturní krajině (Ministerstvo kultury ČR, identifikační kód DF13P01OVV015) a je součástí souboru map, hodnotících přírodní, historické a současné předpoklady výskytu lokalit starobyklých pařezin na území ČR v územních rámcích správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP).

II) Popis výsledku

V mapě jsou správní obvody obcí s rozšířenou působností rozlišeny do 5 kategorií podle hodnot koeficientu PARL. **Koeficient PARL** je tvořen hodnotami indexu PAR v ORP, rozlišenými podle plochy současných lesů v ORP. Vzniká dělením hodnot indexu PAR v ORP plochou současných lesů v ORP v km².

Koeficient PARL = hodnota indexu PAR: plocha současných lesů v ORP v km²

Základní index PAR, ze kterého jsou hodnoty koeficientu PARL odvozeny, je určen k souhrnnému komplexnímu posouzení předpokladu výskytu lokalit starobyklých lesů výmladkového původu na území České republiky. Soubor kritérií obsahuje ukazatele přírodní, historické i aktuální. Váha jednotlivých kritérií byla určena expertní metodou. Katalog kritérií indexu PAR tvoří tyto indikátory:

- přírodní podmínky pro vznik výmladkových lesů
- plocha nízkého lesa v roce 1845
- plocha nízkého lesa v roce 1941 a 1947
- plocha doubrav v roce 1941 a 1947
- současná plocha nízkého lesa v evidenci ÚHÚL
- současná plocha středního lesa v evidenci ÚHÚL
- plocha biotopů Natura 2000 s možným výskytem výmladkových lesů.

Při tvorbě katalogu kritérií, určování váhy kritérií a při návrhu verbálně numerické stupnice hodnocení bylo využito disponibilních poznatků o přírodních, historických i současných podmínkách vzniku starobyklých výmladkových lesů (BUČEK 2009, BUČEK, DROBILOVÁ, FRIEDL 2012, CHYTRÝ et al. 2010, KADAVÝ et al. 2011, MADĚRA, BUČEK, DROBILOVÁ et al. 2012, MADĚRA, MARTÍNKOVÁ 2009, NOŽIČKA 1957,

PELÍŠEK 1957, SVOBODA 1947, SVOBODA 1952, ÚRADNÍČEK et al. 2009, ZLATNÍK 1957).

Koeficient PARL umožňuje posouzení předpokladů výskytu lokalit starobylých výmladkových lesů tím, že eliminuje rozlohu ORP, která významně ovlivňuje hodnoty základního indexu PAR a tím, že zohledňuje plochu současných lesů v ORP. Pravděpodobně nejlépe vystihuje možnost výskytu lokalit starobylých pařezin. Pro souhrnné hodnocení předpokladů výskytu starobylých pařezin v ORP pomocí koeficientu PARL byla navržena verbálně numerická stupnice (viz tab. 1).

Tab. 1 Předpoklady výskytu starobylých pařezin

Hodnoty koeficientu PARL	
Velmi malé	0,01 - 0,20
Malé	0,21 - 0,50
Střední	0,51 - 1,00
Dobré	1,01 - 1,50
Velmi dobré	1,51 - 2,50

Předložená mapa byla vytvořena na základě databáze obsahující hodnoty PARL koeficientu vztažené k plochám jednotlivých ORP (viz 12_Databáze_PARL_koeficient.xlsx). Tato databáze byla v prostředí Geoinformačních Systémů (GIS) propojena s polygonovou geografickou informační vrstvou Obce s rozšířenou působností (zdroj: ARC ČR 500). Jako jednoznačný identifikátor pro propojení atributové tabulky této vrstvy s danou databází bylo použito Číslo ORP, které je pro každé ORP unikátní a je shodné v obou datových zdrojích. Polygonová vrstva tímto získala veškeré atributy připojené databáze.

Následně byla tato polygonová vrstva vizualizována na základě hodnot PARL koeficientu. Škála hodnot PARL koeficientu byla odstupňována do pěti kategorií, z nichž každé byla přidělena barva odpovídající gradientu zvolené barevné stupnice. Každý polygon reprezentující unikátní ORP tak na základě hodnoty PARL koeficientu získal barvu odpovídající kategorii, do jejíhož rozmezí hodnot dané ORP spadalo.

Na území ORP Kuřim, kde hodnota indexu PARL je 1, 281 a území tedy náleží do oblastí s dobrými předpoklady výskytu starobylých pařezin, byly starobylé výmladkové lesy vymezeny na 16 lokalitách s plochou 162 ha (BUČEK, ČERNUŠÁKOVÁ 2014, 2015).

III) Návrh využití výsledku

Mapa je využitelná při souhrnném hodnocení předpokladů výskytu lokalit starobylých výmladkových lesů v územních rámcích správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP). ORP jako jednotka syntézy dat byla vybrána z důvodu vhodnosti pro následnou inventarizaci území, jakož i následnou péči a ochranu vymezených lokalit starobylých výmladkových lesů

IV) Seznam použité související literatury

BUČEK, A. (2009): Starobylé lesy v krajině a jejich geobiocenologický výzkum. Geobiocenologické spisy, svazek č. 13. MZLU v Brně. s. 10–16

- BUČEK, A., DROBILOVÁ, L., FRIEDL M. (2012): Starobylé výmladkové lesy. In: Machar I., Drobilová L. [eds.], Ochrana přírody a krajiny v České republice I. Univerzita Palackého v Olomouci. s. 284–290.
- CHYTRÝ, M., KUČERA, T., KOČÍ, M., GRULICH, V., LUSTYK, P. /eds./ (2010): Katalog biotopů České republiky. Ed. 2. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha. 445 s.
- KADAVÝ, J., KNEIFL, M., SERVUS, M., KNOTT, R., HURT, V., FLORA, M. (2011): Nízký a střední les jako plnohodnotná alternativa hospodaření malých a středních vlastníků lesa. Obecná východiska. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy. 294 s.
- MADĚRA, P., BUČEK, A., DROBILOVÁ, L. et al. (2012): Výmladkové lesy v krajině Banátských hor. Geobiocenologické spisy, svazek č. 14. Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie. Mendelova univerzita v Brně. 136 s.
- MADĚRA, P., MARTÍNKOVÁ, M. (2009): Role vegetativní regenerace a propagace dřevin v přirozených podmínkách ČR. In: Dreslerová, J., Svátek, M. /eds./ (2009): Sborník příspěvků ze semináře Nízké a střední lesy v krajině. MZLU v Brně. CD. 6 s.
- NOŽIČKA, J. (1957): Z minulosti jihomoravských luhů. Práce výzkumných ústavů lesnických, sv. 10. Výzkumný ústav lesního hospodářství Zbraslav-Strnady. s. 169-199
- PELÍŠEK, J. (1957): Stanovištní poměry pařezin. Sborník Československé akademie zemědělských věd. Lesnictví. Ročník 3 (XXX), číslo 2, s. 85–108
- SVOBODA, P. (1947): Zastoupení dřevin v lesích Československé republiky. Díl I. Svaz výzkumných ústavů zemědělských a lesnických v Praze. Mapa 1:300 000
- SVOBODA, P. (1952): Nauka o lese. Přírodovědecké nakladatelství Praha. 324 s.
- ÚRADNÍČEK, L., MADĚRA, P., TICHÁ, S., KOBLÍŽEK, J. (2009): Dřeviny České republiky. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy. 368 s.
- ZLATNÍK, A. (1957): Výmladkové lesy s hlediska proměn lesů pod vlivem člověka a úloha ekologie při přeměnách a převodech výmladkových lesů. Sborník Československé akademie zemědělských věd. Lesnictví. Ročník 3 (XXX), číslo 2, s. 109–124

V) Seznam publikací, které předcházely výsledku a byly publikovány

- BUČEK, A., ČERNUŠÁKOVÁ, L. (2014): Lokality lesů výmladkového původu a jejich význam v kulturní krajině. In: Černušáková, L. (ed.): Venkovská krajina 2014. Sborník z 12. ročníku konference. CZ-IALE a Lesnická práce, Hostětín. s. 18–24
- BUČEK, A., ČERNUŠÁKOVÁ, L. (2015): Hodnocení významu lokalit starobylých pařezin na Kuřimsku. In: Černušáková, L. (ed.): Venkovská krajina 2015. Sborník z 13. ročníku konference. CZ-IALE a Lesnická práce, Hostětín. s. 15–22

VI) Specifikace zjištěných informací v databázi na elektronickém nosiči dat

V přiložené databázi je přehled ORP s hodnotami koeficientu PARL.